

Centralna Komisja Egzaminacyjna

Arkusz zawiera informacje prawnie chronione do momentu rozpoczęcia egzaminu.

Układ graficzny © CKE 2010

WPISUJE ZDAJĄCY

KOD

--	--	--

PESEL

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

*Miejsce
na naklejkę
z kodem*

**EGZAMIN MATURALNY
Z BIOLOGII**

POZIOM ROZSZERZONY

CZERWIEC 2011

Instrukcja dla zdającego

1. Sprawdź, czy arkusz egzaminacyjny zawiera 16 stron (zadania 1 – 37). Ewentualny brak zgłoś przewodniczącemu zespołu nadzorującego egzamin.
2. Odpowiedzi zapisz w miejscu na to przeznaczonym przy każdym zadaniu.
3. Pisz czytelnie. Używaj długopisu/pióra tylko z czarnym tuszem/atramentem.
4. Nie używaj korektora, a błędne zapisy wyraźnie przekreśl.
5. Pamiętaj, że zapisy w brudnopisie nie będą oceniane.
6. Podczas egzaminu możesz korzystać z linijki.
7. Na karcie odpowiedzi wpisz swój numer PESEL i przyklej naklejkę z kodem.
8. Nie wpisuj żadnych znaków w części przeznaczonej dla egzaminatora.

**Czas pracy:
150 minut**

**Liczba punktów
do uzyskania: 60**

MBI-R1_1P-113

Zadanie 1. (1 pkt)

Siarka jest jednym z pierwiastków biologicznie ważnych.

Podaj, w jaki sposób siarka warunkuje tworzenie struktury białek.

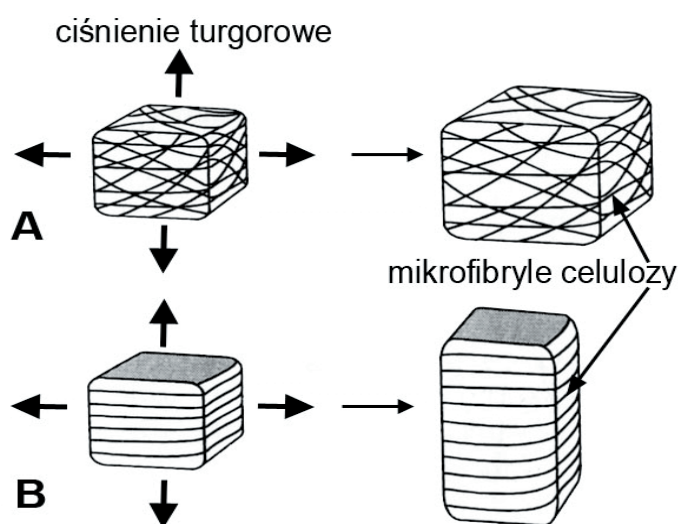
.....

.....

Zadanie 2. (1 pkt)

Ściany komórkowe w komórkach roślinnych są zbudowane głównie z mikrofibryl celulozowych. Włókna celulozowe są odporne na rozciąganie, a ich sposób ułożenia w ścianie komórkowej wpływa na kierunek, w którym rosnąca komórka będzie się powiększała.

Na rysunkach A i B przedstawiono typy wzrostu komórek o różnym sposobie ułożenia mikrofibryl celulozowych.

Na podstawie: A. Szwejkowska, *Fizjologia roślin*, Wyd. Naukowe UAM, Poznań 2000

Zakreśl literę, którą oznaczono typ wzrostu charakterystyczny dla komórek sitowych.

Zadanie 3. (2 pkt)

Poniższe zdania dotyczą błon biologicznych. Zaznacz dwa, które są nieprawdziwe.

- A. Wszystkie komórki są otoczone błoną komórkową.
- B. Wewnątrz komórek eukariotycznych znajdują się struktury otoczone jedną lub dwiema błonami.
- C. Mimo różnic funkcjonalnych wszystkie błony w komórce zbudowane są z dwuwarstwy lipidowej, w której znajdują się białka.
- D. Stosunek zawartości białek i lipidów jest taki sam dla każdego rodzaju błony komórkowej.
- E. Glikokaliks występuje na powierzchni błon komórkowych w komórkach prokariotycznych i eukariotycznych.

Zadanie 4. (3 pkt)

Do doświadczenia przygotowano trzy probówki zawierające:

probówka I – kleik z mąki ziemniaczanej

probówka II – miąższ z jabłka

probówka III – miąższ z owocu banana.

Do każdej z nich dodano kilka kropli płynu Lugola (roztwór jodu w wodnym roztworze jodku potasu) – odczynnika do wykrywania skrobi.

a) Sformułuj problem badawczy tego doświadczenia.

.....

b) Wskaż probówkę, która stanowi próbę kontrolną w tym doświadczeniu.

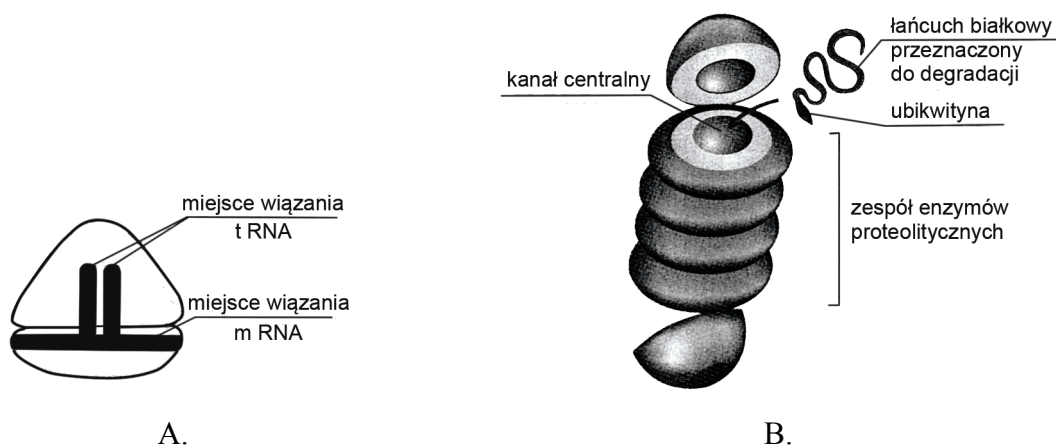
.....

c) Podaj, na jaki kolor zmieni się zawartość probówek, w których jest obecna skrobia.

.....

Zadanie 5. (3 pkt)

Na schematach przedstawiono dwie struktury komórkowe: rybosom i proteosom.

Na podstawie: *Biologia. Jedność i różnorodność*, pod red. M. Maćkowiak, A. Michalak, PWN, Warszawa 2008

a) Uzupełnij tabelę, wpisując nazwy przedstawionych powyżej struktur komórkowych i zachodzących w nich procesów.

	Nazwa struktury	Proces zachodzący w tej strukturze
A		
B		

b) Wyjaśnij, jakie znaczenie dla prawidłowego funkcjonowania komórki ma występowanie w komórce obu tych struktur.

.....

.....

.....

Zadanie 6. (1 pkt)

Poniżej opisano procesy zachodzące w komórkach szparkowych.

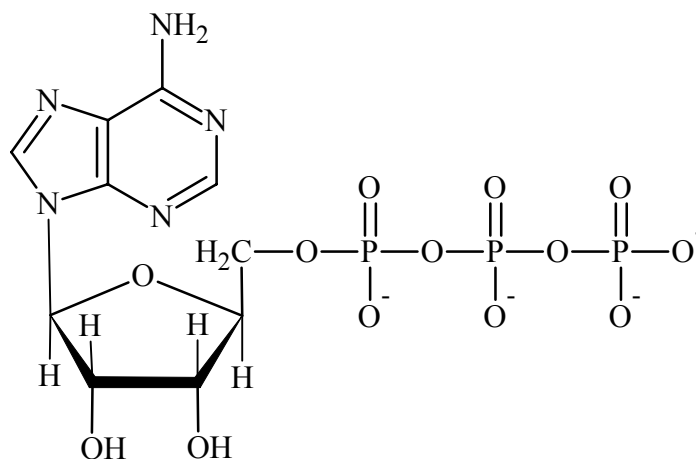
W wyniku aktywnego transportu w komórkach szparkowych gromadzi się dużo jonów potasowych (K^+). Wskutek rozkładu skrobi i przekształcania się glukozy w komórkach tych gromadzą się również ujemnie naładowane jony jabłczanowe. Wzrost stężenia obu wymienionych jonów powoduje obniżenie potencjału osmotycznego wody w komórkach szparkowych w porównaniu z komórkami sąsiednimi.

Wykreśl z poniższego zdania niewłaściwe określenia spośród wyróżnionych kursywą, tak aby zdanie to stanowiło poprawne dokończenie powyższego tekstu.

W wyniku opisanych procesów woda *wnika do/wycieka* z komórek szparkowych, co wpływa na *zmniejszenie/zwiększenie* turgoru komórki, a w konsekwencji *otwieranie/zamykanie* się szparek.

Zadanie 7. (3 pkt)

Adenozynotrifosforan (ATP) jest nukleotydem zawierającym w swojej cząsteczce wiązania wysokoenergetyczne. Na schemacie przedstawiono budowę cząsteczki (ATP).

a) Zaznacz strzałkami na schemacie miejsca występowania wiązań wysokoenergetycznych w cząsteczce ATP.

b) Wyjaśnij, co oznacza termin „wiązanie wysokoenergetyczne”.

.....

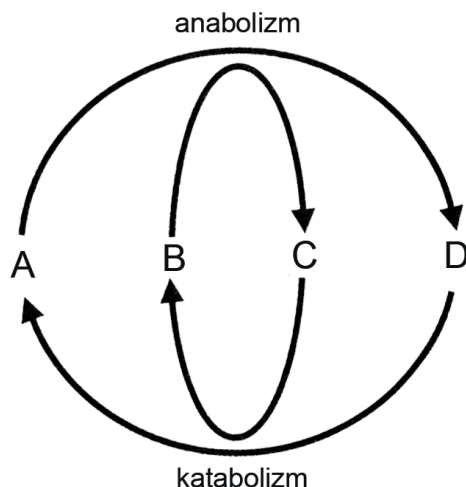
.....

c) Określ, które stwierdzenie dotyczące roli ATP w komórce jest prawdziwe, a które fałszywe. Wpisz w ostatniej kolumnie tabeli literę P, jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, lub literę F, jeśli stwierdzenie jest fałszywe.

		P/F
1.	ATP jest nośnikiem energii i bezpośrednim donorem energii w układach biologicznych.	
2.	ATP może być magazynowany w komórkach i wykorzystywany zależnie od potrzeb komórki.	
3.	ATP, ulegając hydrolizie do ADP i P_i lub do AMP i P_i , magazynuje energię.	

Zadanie 8. (2 pkt)

Na schemacie przedstawiono dwa główne kierunki metabolizmu: anabolizm i katabolizm. Poniżej numerami oznaczono związki chemiczne lub grupy związków chemicznych, które biorą udział w tych procesach.

1. ATP   2. ADP + Pi   3. związki prostsze   4. związki bardziej złożone

Na podstawie: *Biologia. Jedność i różnorodność*, pod red. M. Maćkowiak, A. Michalak, PWN, Warszawa 2008

Wpisz numery właściwych związków lub grup związków chemicznych biorących udział w procesach oznaczonych na schemacie literami A, B, C i D.

A. ....   B. ....   C. ....   D. ....

Zadanie 9. (2 pkt)

Wirusy roślinne przenoszone są z rośliny na roślinę przeważnie przez owady odżywiające się sokiem roślinnym. Aby przenieść się z zainfekowanej komórki roślinnej do komórki sąsiedniej, nie muszą dokonywać lizy komórki lub odpączkowywać, tak jak wirusy zwierzęce.

a) **Podaj nazwę struktur występujących w komórce roślinnej, przez które mogą przenosić się wirusy roślinne z komórek zainfekowanych do komórek sąsiednich.**

.....

b) **Podaj przykład funkcji, jaką te struktury pełnią w komórce roślinnej.**

.....

.....

Zadanie 10. (2 pkt)

Poniższe stwierdzenia dotyczą budowy i fizjologii bakterii. Zaznacz dwa stwierdzenia prawdziwe.

- A. Bakterie są organizmami prokariotycznymi.
- B. Komórki bakteryjne dzielą się mejotycznie.
- C. Bakterie mogą oddychać tlenowo lub beztlenowo.
- D. W komórkach niektórych bakterii stwierdzono obecność jądra komórkowego.
- E. Wszystkie bakterie są heterotrofami.

Zadanie 11. (1 pkt)

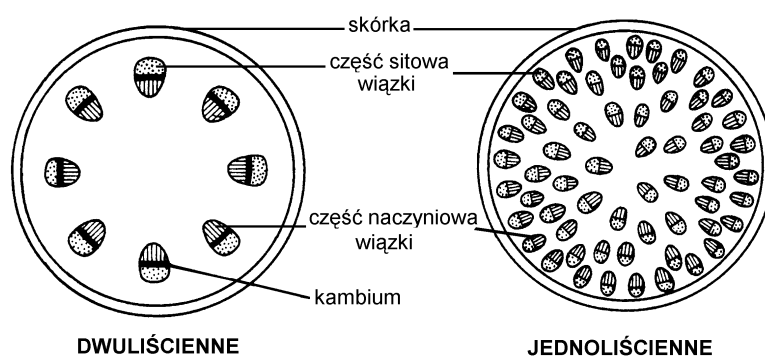
Sinice, podobnie jak rośliny, mają zdolność fotosyntezy. Ich podstawowym barwnikiem fotosyntetycznym jest chlorofil a, wspomagany przez karoten i fikobiliny. Donorem wodoru w procesie fotosyntezy u sinic jest woda.

Zaznacz poniżej właściwe określenie fotosyntezy przeprowadzanej przez sinice. Odpowiedź uzasadnij.

- A. Fotosynteza oksygeniczna (z wytworzeniem tlenu).
B. Fotosynteza anoksygeniczna (bez wytworzenia tlenu).

Zadanie 12. (2 pkt)

Na schemacie przedstawiono budowę anatomiczną łodygi rośliny dwuliściennej i rośliny jednoliściennej.

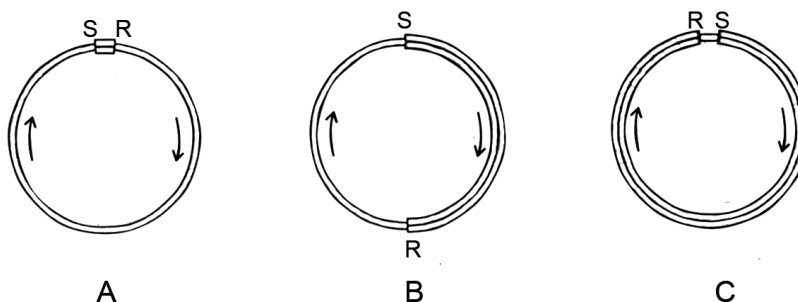
Źródło: M. Podbielkowska, Z. Podbielkowski, *Biologia*. Warszawa 1995

Porównaj budowę anatomiczną przedstawionych łodyg i podaj dwie różnice w ich budowie widoczne na schemacie.

1. ....
.....
2. ....
.....

Zadanie 13. (2 pkt)

Na schematach przedstawiono przemianę pokoleń i zmiany faz jądrowych u roślin lądowych.

S – syngamia (łączenie się gamet) R – mejoza

- a) **Zaznacz schemat, który przedstawia przemianę pokoleń z dominacją sporofitu.**
b) **Z podanych niżej nazw roślin wybierz i podkreśl tę, której przemiana pokoleń jest przedstawiona na schemacie A.**

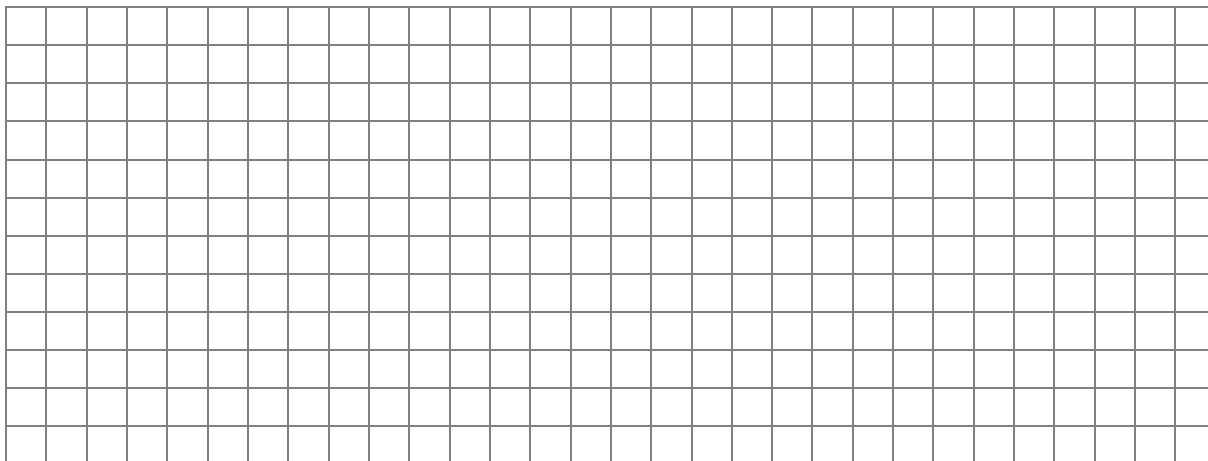
mech płonnik   narecznica samcza   sosna zwyczajna   dąb bezszypułkowy

Zadanie 14. (3 pkt)

W tabeli przedstawiono dane dotyczące intensywności transpiracji badanego gatunku rośliny zależnie od szybkości wiatru.

Szybkość wiatru (m/sek)	1	2	3	4	5
Intensywność transpiracji (jednostki umowne)	15	32	42	48	52

a) Narysuj wykres liniowy ilustrujący zależność intensywności transpiracji tej rośliny od szybkości wiatru.

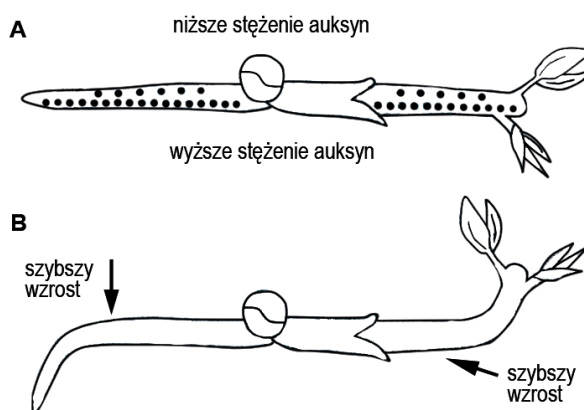
b) Podaj dwa czynniki, inne niż wymienione w zadaniu, które wpływają na intensywność transpiracji u roślin.

1. ....

2. ....

Zadanie 15. (1 pkt)

Na schemacie przedstawiono mechanizm geotropizmu. Zarówno kierunkowy wzrost pędu, jak i kierunkowy wzrost korzenia zależą od nagromadzenia się auksyn w dolnej części organów ułożonych poziomo.

Na podstawie: *Biologia. Jedność i różnorodność*, pod red. M. Maćkowiak, A. Michalak, PWN, Warszawa 2008

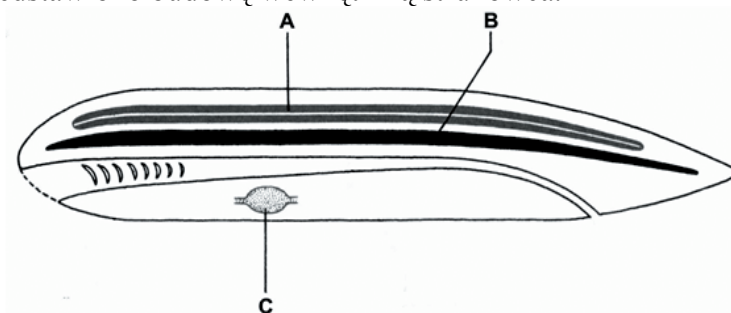
Na podstawie schematu wyjaśnij, z czego wynikają odmienne reakcje geotropowe pędu i korzenia.

.....

.....

Zadanie 16. (1 pkt)

Na schemacie przedstawiono budowę wewnętrzną strunowca.

Na podstawie: *Biologia*, pod red. A. Czubaja, PWRiL, Warszawa 1999

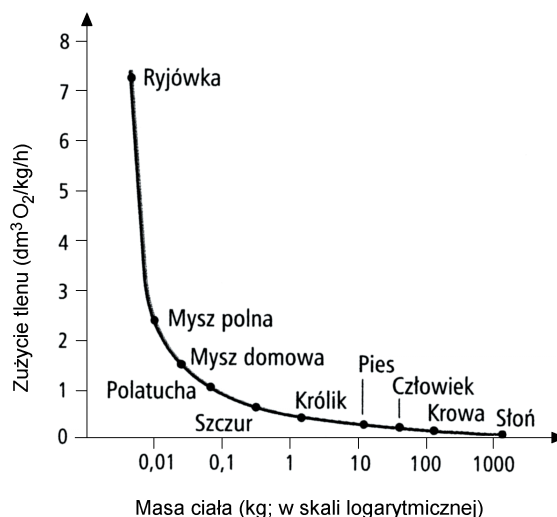
Elementom budowy strunowca oznaczonym na schemacie literami A, B i C przyporządkuj ich nazwy wybrane z poniższych.

przewód pokarmowy   serce   cewka nerwowa   szkielet osiowy

A. .... B. .... C. ....

Zadanie 17. (1 pkt)

Na wykresie przedstawiono zależność między masą ciała (wielkością) a zużyciem tlenu u różnych ssaków.

Na podstawie: *Biologia cz. 2, t. 2*, pod red. R. Skoczylasa, Warszawa 2003

Określ zależność przedstawioną na wykresie.

.....
.....

Zadanie 18. (1 pkt)

Biologiczny koszt rozmnażania płciowego jest duży, jeżeli porównać go z kosztem rozmnażania bezpłciowego. Jeżeli jednak istnienie płci zostało zachowane przez dobór naturalny, oznacza to, że musi być ono pod pewnymi względami bardziej korzystne niż rozmnażanie bezpłciowe.

Uzasadnij stwierdzenie, że rozmnażanie płciowe jest korzystniejsze niż rozmnażanie bezpłciowe.

.....
.....

Zadanie 19. (1 pkt)

Przeprowadzono następujące doświadczenie:

Zapłodnione jaja złożone przez samicę aligatora podzielono na trzy grupy i każdą z tych grup umieszczono do inkubacji w innej temperaturze. Sprawdzano płeć wykluwających się młodych osobników.

Wyniki doświadczenia:

Grupa I – w temperaturze 30 °C wykluły się wyłącznie samice.

Grupa II – w temperaturze 32 °C wykluło się 86% samic i 14% samców.

Grupa III – w temperaturze 34 °C wykluły się wyłącznie samce.

Sformułuj wniosek wynikający z tego doświadczenia.

.....

Zadanie 20. (1 pkt)

Spośród zamieszczonych poniżej stwierdzeń dotyczących hormonów zaznacz jedno, które jest nieprawdziwe.

- A. Hormony zapewniają homeostazę organizmu dzięki wielu procesom regulowanym na zasadzie sprzężenia zwrotnego.
- B. Działanie fizjologiczne hormonów występuje przy stosunkowo małych ich stężeniach w osoczu krwi.
- C. Pojedynczy hormon działa tylko na jedną tkankę, a jedna funkcja jest kontrolowana tylko przez jeden hormon.
- D. W warunkach prawidłowych istnieje równowaga hormonalna, tzn. wytwarzanie danego hormonu jest ściśle zrównoważone jego metabolizmem.

Zadanie 21. (1 pkt)

Uzupełnij systematykę człowieka, wpisując w wyznaczone miejsca (5–7) nazwy odpowiednich jednostek systematycznych.

- 1. Królestwo   Zwierzęta
- 2. Typ   Strunowce
- 3. Podtyp   Kręgowce
- 4. Gromada   Ssaki
- 5. Rząd   .....
- 6. Rodzina   .....
- 7. Rodzaj   .....
- 8. Gatunek   Człowiek rozumny

Zadanie 22. (2 pkt)

Rytm dobowy (okołodobowy) oznacza, że w ciągu doby (w czasie zbliżonym do 24 godzin) zamyka się jeden cykl zmian intensywności przebiegu niektórych procesów fizjologicznych. Zachodzą one wewnątrz danego organizmu z udziałem jego własnych mechanizmów, tzw. zegarów biologicznych. Czynnikiem sterującym rytmem dobowym jest światło i ciemność.

Podaj dwa przykłady rytmu dobowego człowieka.

- 1. ....
- 2. ....

Zadanie 23. (2 pkt)

W tabeli przedstawiono antygeny grupowe poszczególnych grup krwi człowieka i odpowiednie przeciwciała znajdujące się w osoczu krwi.

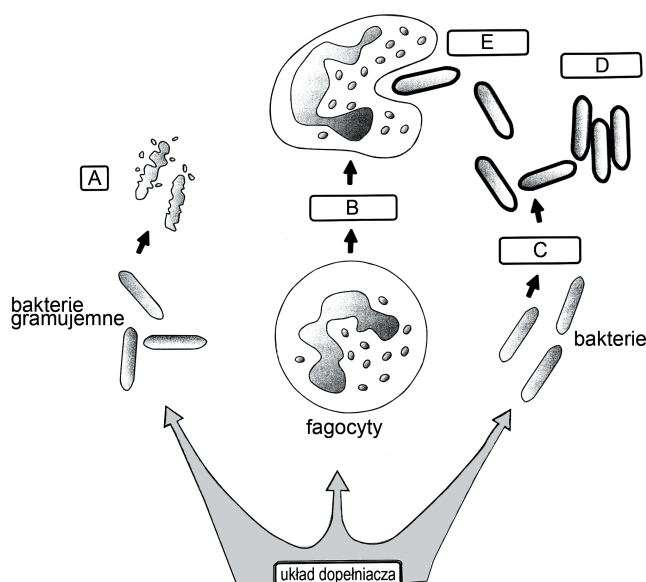
Grupa krwi	Antygeny w błonach erytrocytów	Przeciwciała w osoczu
0	brak	anty-A, anty-B
A	A	anty-B
B	B	anty-A
AB	A, B	brak

Na podstawie podanych informacji uzupełnij poniższą tabelę.

Osoba o grupie krwi	Może być dawcą krwi dla osoby z grupą krwi	Może przyjmować krew od osoby z grupą krwi
0		
A		
B		
AB		

Zadanie 24. (2 pkt)

Na schemacie przedstawiono wielokierunkowe działania białek osocza krwi człowieka tworzących tzw. układ dopełniacza. Są to: opsonizacja (opłaszczanie) bakterii, które dzięki temu mogą ulegać aglutynacji lub stają się podatne na fagocytozę przez fagocyty (np. monocyty i neutrofile), pobudzanie fagocytów do przemieszczania się w miejsce infekcji (chemotaksja), uszkodzanie (liza) ścian komórkowych bakterii i otoczek wirusowych.

Na podstawie: *Biologia. Jedność i różnorodność*, pod red. M. Maćkowiak, A. Michałak, PWN, Warszawa 2008

Spośród nazw procesów podkreślonych w tekście wybierz i zapisz nazwy tych, które oznaczone są na schemacie literami A, B, C i D.

- A. .... B. ....
C. .... D. ....

Zadanie 25. (1 pkt)

Geny odpowiedzialne za hemofilię, daltonizm i dystrofię mięśniową Duchenne'a są sprzężone z płcią. Choroby te warunkowane są przez geny recesywne i ujawniają się u mężczyzn.

Wyjaśnij, dlaczego choroba wywołana allelami recesywnymi sprzężonymi z płcią zawsze ujawni się u mężczyzn.

.....

.....

.....

Zadanie 26. (2 pkt)

Allele odpowiedzialne za pojawienie się wielu chorób genetycznych powstają najczęściej wskutek mutacji genowych. Większość tych alleli znajduje się w chromosomach jądrowych i dziedziczą się one zgodnie z prawami Mendla. Niektóre choroby genetyczne są spowodowane przez mutacje w genach mitochondrialnych. Mutacje w DNA mitochondriów komórkowych mogą upośledzać wydolność energetyczną mitochondriów, a w efekcie funkcjonowanie komórek i tkanek.

a) Zaznacz poniżej poprawną odpowiedź dotyczącą dziedziczenia chorób spowodowanych mutacjami w genach mitochondrialnych.

- A. Są dziedziczone po obydwójgu rodzicach.
- B. Są dziedziczone po matce.
- C. Są dziedziczone po ojcu.

b) Spośród wymienionych niżej przykładów tkanek podkreśl dwie, w których skutki mutacji w DNA mitochondrialnym ujawniają się najsilniej.

nabłonkowa   kostna   chrzęstna   mięśniowa   nerwowa   tłuszczowa

Zadanie 27. (2 pkt)

Sierść psów rasy labrador może być czarna, brązowa lub żółta. Czarny kolor sierści warunkowany jest przez allel **B**, kolor brązowy przez allel **b**. Ujawnienie się barwy sierści jest możliwe tylko w obecności allelu **E**, który nie odpowiada za syntezę barwnika, a jedynie za jego pojawienie się we włosach psa. Jeżeli pies jest homozygotą **ee**, to barwa jego sierści jest zawsze żółta.

Ustal, jaką barwę sierści będzie miało potomstwo labradora brązowego, homozygotycznego pod względem obydwu par genów z labradorką żółtą, homozygotą pod względem genu dla barwy czarnej.

a) Zapisz genotypy rodziców (P).

Genotyp matki .....

Genotyp ojca .....

b) Zapisz genotyp potomstwa (F₁) i określ jego fenotyp.

Genotyp potomstwa (F₁) .....

Fenotyp potomstwa (F₁) .....

Zadanie 28. (2 pkt)

W potomstwie rodziców pewnego gatunku zwierząt otrzymano zróżnicowanie fenotypów, ze względu na dwie cechy budowy morfologicznej, w stosunku 9 : 3 : 3 : 1.

a) Uzupełnij poniższe zdanie.

Rodzice opisanego potomstwa byli

- A. homozygotami dominującymi.
- B. homozygotami recesywnymi.
- C. heterozygotami jednolitymi fenotypowo.
- D. heterozygotami różnymi fenotypowo.

b) Podaj przykład zapisu genotypów rodziców.

.....

Zadanie 29. (2 pkt)

Owca Dolly była pierwszym sklonowanym ssakiem. Sklonowano ją, przenosząc jądro komórkowe z komórki nabłonkowej gruczołu mlekowego owcy rasy fińskiej do pozbawionego jądra oocyta owcy rasy szkockiej. Podział oocyta stymulowano impulsem elektrycznym, a powstały zarodek przeniesiono do macicy matki zastępczej, którą była owca rasy szkockiej. Matka zastępcza urodziła owcę rasy fińskiej – Dolly.

Uzasadnij, że Dolly i jej genetyczna matka miały ten sam genom jądrowy, a różniły się genomem mitochondrialnym.

Genom jądrowy .....

.....

.....

Genom mitochondrialny .....

.....

.....

Zadanie 30. (1 pkt)

Aby uzyskać czysty czynnik VIII krzepliwości krwi, wykorzystano proces odwrotnej transkrypcji, w wyniku którego na matrycy eukariotycznego mRNA otrzymano tzw. cDNA. Uzyskany produkt (cDNA) jest pozbawiony intronów i innych sekwencji towarzyszących. Za pomocą wektorów wprowadza się go do komórek bakterii, gdzie następuje jego ekspresja.

Wyjaśnij, dlaczego gen kodujący białko organizmu eukariotycznego musi być wprowadzony do komórek bakterii w postaci cDNA.

.....

.....

.....

Zadanie 31. (1 pkt)

Poniżej podano przyczyny śmiertelności w przykładowych populacjach.

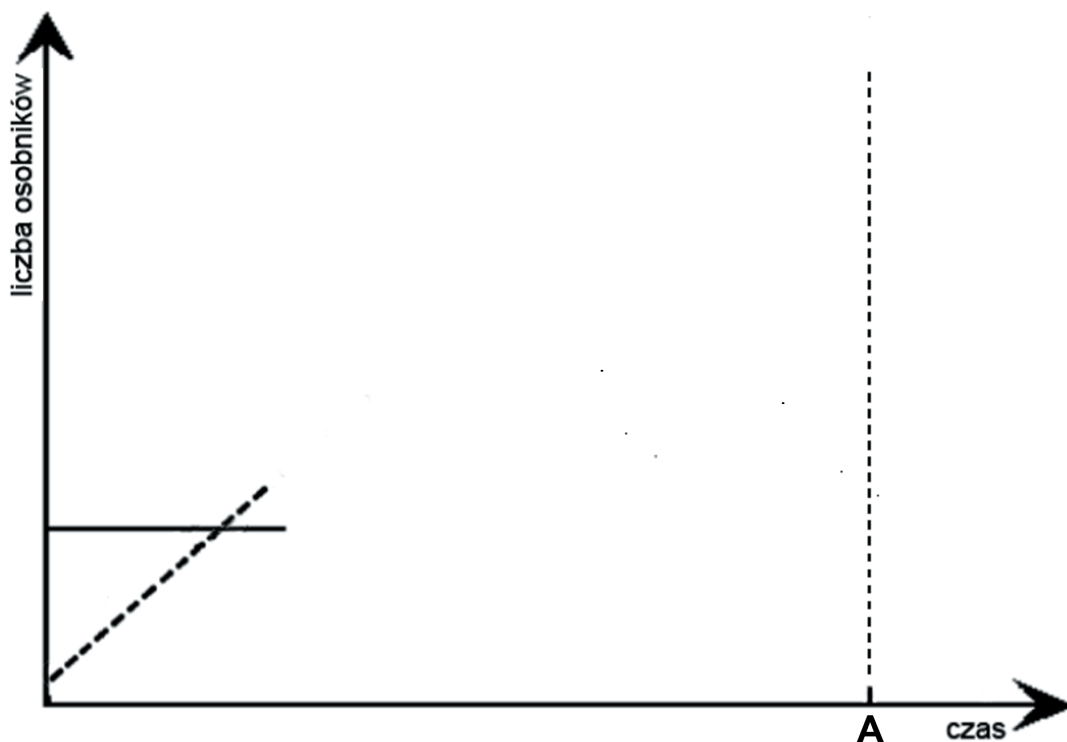
Zaznacz dwie przyczyny, które powodują śmiertelność niezależną od zagęszczenia populacji.

- A. Śmiertelność w populacji ptaków wywołana ograniczeniem zasobów pokarmowych.
- B. Śmiertelność wśród jeleni spowodowana działalnością czynników chorobotwórczych lub pasożytów.
- C. Wyginięcie niektórych roślin na skutek silnych przymrozków na wiosnę.
- D. Śmiertelność w populacji owadów spowodowana opryskiem środkiem owadobójczym.

Zadanie 32. (2 pkt)

Zdarza się, że w biocenozie pojawia się populacja nowego gatunku (II) o podobnych wymaganiach życiowych, jak istniejąca już w tej biocenozie populacja gatunku I. Populacja gatunku II jest bardziej prężna ekologicznie. Może to doprowadzić do wymarcia populacji gatunku I, podczas gdy populacja II nadal rozwija się.

Na rysunku przedstawiono fragmenty krzywych ilustrujących zmiany liczebności populacji I i II w tej biocenozie.

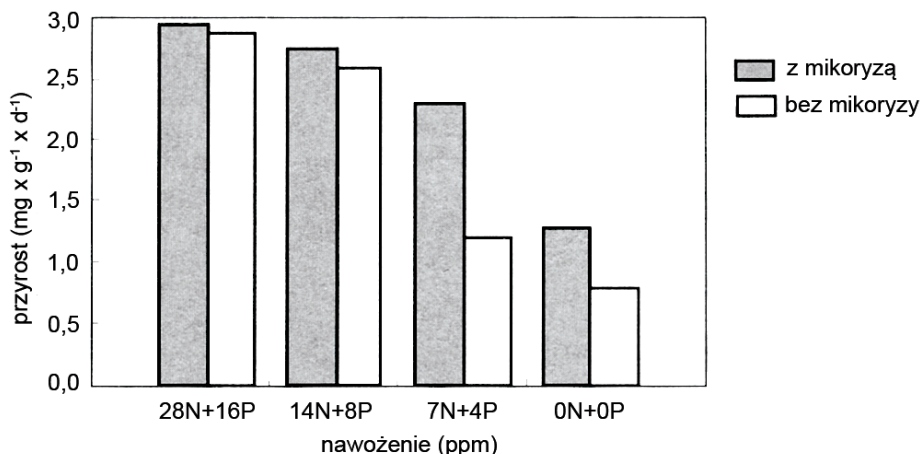

- a) Dokończ powyższy szkic wykresu, tak aby przedstawiał zmiany liczebności populacji gatunku I i II zgodnie z opisem w tekście. Przyjmij, że do momentu oznaczonego na rysunku literą A populacja gatunku I wymiera, a populacja gatunku II osiąga względnie stałą liczebność.
  - b) Oznacz krzywe na rysunku i podaj nazwę zależności, która zaistniała między populacjami tych gatunków.
- .....

Zadanie 33. (1 pkt)

U większości gatunków lądowych roślin naczyniowych występuje współzycie systemu korzeniowego z grzybnią niektórych gatunków grzybów zwane mikoryzą.

Na schemacie przedstawiono wpływ mikoryzy na wzrost siewek trawy *Festuca ovina*, w zależności od nawożenia azotowo-fosforowego (N + P).

Na podstawie: J. Weiner, *Życie i ewolucja biosfery*, PWN, Warszawa 1999

Na podstawie wykresu podaj, w jakich warunkach uprawy *Festuca ovina* jest najbardziej widoczny wpływ mikoryzy na przyrost roślin.

.....

.....

Zadanie 34. (2 pkt)

Spośród pierwiastków niezbędnych do życia roślin najbardziej deficytowym dla roślin okrytonasiennych jest azot. Jego głównym rezerwuarem jest atmosfera, gdzie występuje on w formie cząsteczkowej, ale w tej postaci potrafią go wykorzystać tylko nieliczne rośliny. Przez większość roślin azot jest pobierany z gleby.

Wyjaśnij, na czym polega każdy ze wskazanych w tekście sposobów pozyskiwania azotu przez rośliny okrytonasienne.

1. ....

.....

2. ....

.....

Zadanie 35. (1 pkt)

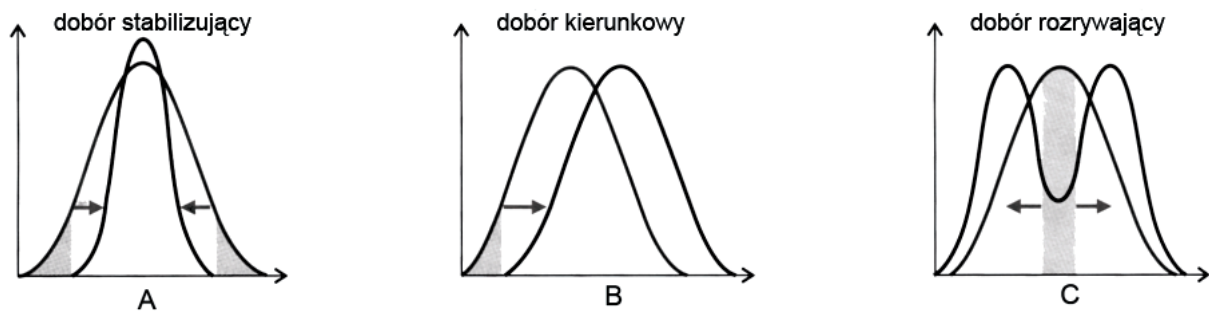
Oceń podane stwierdzenia dotyczące sukcesji wtórnej i wpisz w tabeli literę P, jeżeli stwierdzenie jest prawdziwe, lub literę F, jeżeli stwierdzenie jest fałszywe.

		P/F
1.	W wyniku sukcesji wtórnej odtwarza się naturalne zbiorowisko charakterystyczne dla lokalnych warunków środowiskowych.	
2.	Wskutek sukcesji wtórnej zawsze następuje odtwarzanie się ekosystemu identycznego z tym przed zniszczeniem.	
3.	Aby powstrzymać sukcesję wtórną w zbiorowiskach półnaturalnych, stosuje się ochronę czynną.	

Zadanie 36. (1 pkt)

Niektóre organizmy, np. owady, upodobiły się do innych organizmów lub do obiektów nieożywionych. Na przykład motyl zwany wicekrólem (*Limenitis archippus*) przypomina ubarwieniem trującego dla ptaków motyla monarcha (*Danaus plexippus*). Mogło to być spowodowane trwającą przez wiele pokoleń selekcją, w wyniku której osobniki o mniej doskonałym „maskowaniu” były zjadane przez drapieżniki, a przeżywały tylko te, których podobieństwo do trującego „modela” było wystarczająco duże, aby drapieżnika wprowadzić w błąd.

Na schematach przedstawiono rodzaje doboru naturalnego.

Na podstawie: *Biologia. Jedność i różnorodność*, pod red. M. Maćkowiak, A. Michalak, PWN, Warszawa 2008

Zaznacz schemat przedstawiający ten rodzaj doboru naturalnego, który doprowadził do opisanej w tekście zmiany fenotypów.

Zadanie 37. (1 pkt)

Wśród zamieszczonych poniżej stwierdzeń dotyczących dryfu genetycznego zaznacz to, które jest nieprawdziwe.

- A. Dryf genetyczny polega na zmianie w populacji frekwencji genów, spowodowanej wyłącznie przyczynami o charakterze losowym.
- B. Częstości genów w przypadku dryfu genetycznego podlegają bezkierunkowym fluktuacjom.
- C. Liczebność populacji nie ma wpływu na kierunek i nasilenie dryfu genetycznego.
- D. Dryf genetyczny obserwowany jest również w populacjach gatunków rozmnażających się bezpłciowo.

BRUDNOPIS

PESEL

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

MBI-R1_1P-113

WYPEŁNIA ZDAJĄCY

Miejsce na naklejkę
z nr PESEL

WYPEŁNIA EGZAMINATOR

Suma punktów									
0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
10	11	12	13	14	15	16	17	18	19
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
20	21	22	23	24	25	26	27	28	29
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
30	31	32	33	34	35	36	37	38	39
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
40	41	42	43	44	45	46	47	48	49
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
50	51	52	53	54	55	56	57	58	59
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
60									
☐									

--	--	--	--	--	--	--	--	--

KOD EGZAMINATORA

--	--	--

KOD ZDAJĄCEGO

.....
Czytelny podpis egzaminatora

KLUCZ PUNKTOWANIA ODPOWIEDZI Z BIOLOGII – POZIOM ROZSZERZONY

CZERWIEC 2011

Zasady oceniania

- Model odpowiedzi uwzględnia jej zakres merytoryczny, ale nie jest ścisłym wzorcem sformułowania (poza odpowiedziami jednowyrazowymi i do zadań zamkniętych).
- Za odpowiedzi do poszczególnych zadań przyznaje się wyłącznie pełne punkty.
- Za zadania zamknięte, w których udzielono odpowiedzi więcej niż wynika to z polecenia należy przyznać zero punktów.
- Za zadania otwarte, za które można przyznać tylko jeden punkt, przyznaje się punkt wyłącznie za odpowiedź w pełni poprawną.
- Za zadania otwarte, za które można przyznać więcej niż jeden punkt, przyznaje się tyle punktów, ile prawidłowych elementów odpowiedzi, zgodnie z wyszczególnieniem w modelu, przedstawił zdający.
- Jeżeli podano więcej odpowiedzi (argumentów, cech itp.) niż wynika to z polecenia w zadaniu, ocenie podlega tyle kolejnych odpowiedzi (liczonych od pierwszej), ile jest w poleceniu.
- Jeżeli podane w odpowiedzi informacje świadczą o braku zrozumienia omawianego zagadnienia i zaprzeczają udzielonej prawidłowej odpowiedzi lub zawierają błąd merytoryczny, odpowiedź taką należy ocenić na zero punktów.

Uwagi do zapisu modelu:

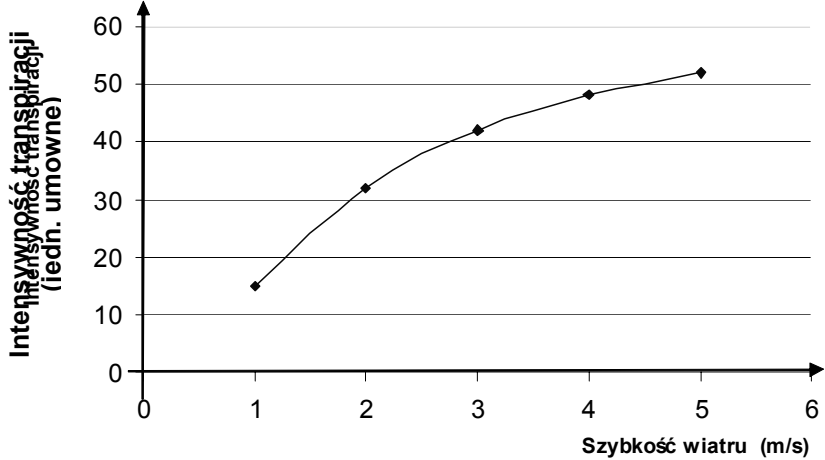
- *Odpowiedzi alternatywne (tylko jedna z nich podlega ocenie) oddzielone są od siebie ukośnikami (/), np.: ruch kończyn / ruch i w ocenie są równoważne.*
- *Sformułowanie zapisane w nawiasach nie jest wymagane w odpowiedzi. Jego umieszczenie w odpowiedzi nie ma wpływu na ocenę.*

Lp	Oczekiwana odpowiedź	Maksymalna liczba punktów za zadanie	Uwagi
1.	Za podanie funkcji, jaką pełni siarka w tworzeniu struktury białek – 1 pkt Przykład poprawnej odpowiedzi – Siarka tworząc mostki dwusiarczkowe stabilizuje III-rzędową strukturę białek.	1	

2.	Za zaznaczenie litery oznaczającej typ wzrostu komórek sitowych – 1 pkt Poprawna odpowiedź: – rysunek B.	1										
3.	Za zaznaczenie dwóch nieprawdziwych zdań dotyczących błony komórkowej – po 1 pkt Poprawne odpowiedzi – zdania: D, E	2										
4.	a) Za sformułowanie problemu badawczego – 1 pkt Przykład poprawnej odpowiedzi – Wykrywanie skrobi w owocach jabłka i banana / w produktach roślinnych. b) Za wskazanie próbówki stanowiącej próbę kontrolną – 1 pkt Poprawna odpowiedź – próba kontrolna: próbówka I c) Za podanie koloru, na jaki zmieni się zawartość próbek w obecności skrobi – 1 pkt Przykład poprawna odpowiedź – W obecności skrobi zawartość próbek zmieni się na kolor ciemnoniebieski/granatowy	3	a) Do uznania: Skrobia znajduje się w owocach.									
5.	a) Za poprawne uzupełnienie tabeli – 2 pkt Za poprawne uzupełnienie każdego wiersza tabeli – po 1 pkt <table border="1"><thead><tr><th></th><th>Nazwa struktury</th><th>Proces zachodzący w tej strukturze</th></tr></thead><tbody><tr><td>A.</td><td>rybosom</td><td>synteza białek</td></tr><tr><td>B.</td><td>proteosom</td><td>degradacja (niektórych) białek</td></tr></tbody></table> b) Za poprawne wyjaśnienie znaczenia występowania w komórce obu struktur – 1 pkt Przykłady odpowiedzi Rybosom – Zapewnia obecność w komórce odpowiedniej ilości enzymów i białek budulcowych. Proteosom – Umożliwia usunięcie białek niepotrzebnych/ zsyntetyzowanych w zbyt dużych ilościach/ o nieprawidłowej strukturze.		Nazwa struktury	Proces zachodzący w tej strukturze	A.	rybosom	synteza białek	B.	proteosom	degradacja (niektórych) białek	3	
	Nazwa struktury	Proces zachodzący w tej strukturze										
A.	rybosom	synteza białek										
B.	proteosom	degradacja (niektórych) białek										

6.	<p>Za wykreślenie niewłaściwych określeń ze wskazanego zdania opisującego procesy zachodzące w aparatach szparkowych – 1 pkt</p> <p>Poprawna odpowiedź:</p> <p>– kolejność wykreśleń: wycieka, zmniejszenie, zamykanie się</p>	1	
7.	<p>a) Za zaznaczenie na schemacie miejsc występowania wiązań wysokoenergetycznych – 1 pkt</p> <p>Poprawna odpowiedź</p> <div data-bbox="539 571 1133 882" data-label="Chemical-Block"> <p>The diagram shows the chemical structure of ATP. It consists of an adenine base (a purine ring with an amino group at position 6) attached to a ribose sugar (a five-membered ring with hydroxyl groups at positions 2' and 3'). The ribose is connected to a triphosphate chain via its 5' carbon. The triphosphate chain consists of three phosphate groups linked by oxygen atoms. Two downward arrows point to the bonds between the first and second phosphate groups, and between the second and third phosphate groups, indicating these are high-energy bonds.</p> </div> <p>b) Za poprawne wyjaśnienie terminu – 1 pkt</p> <p>Przykład wyjaśnienia</p> <p>– Wiązania wysokoenergetyczne – to wiązania, w których skumulowana jest energia, uwalniana podczas ich hydrolizy.</p> <p>c) Za poprawną ocenę wszystkich stwierdzeń – 1 pkt.</p> <p>Poprawne odpowiedzi</p> <p>- 1 – P, 2 – F, 3 – F,</p>	3	

8.	Za każde dwa poprawne przyporządkowania określeń dotyczących anabolizmu i katabolizmu – po 1 pkt. – A. – 3, B. – 1, C. – 2, D. – 4	2	
9.	a) Za podanie nazwy struktury komórkowej, przez którą przenoszą się wirusy roślinne – 1 pkt Poprawna odpowiedź: – plazmodesmy b) Za podanie przykładu funkcji, jaką pełnią te struktury w komórce roślinnej – 1 pkt Przykłady poprawnych odpowiedzi: – Plazmodesmy stanowią drogę transportu substancji odżywczych/ czynników kontrolujących rozwój komórek roślinnych (hormony, enzymy) / metabolitów. – Plazmodesmy mogą przekazywać potencjały elektryczne z błony jednej komórki na błonę drugiej komórki	2	
10.	Za zaznaczenie każdego prawdziwego stwierdzenia dotyczącego bakterii – po 1 pkt Poprawne odpowiedzi – A. / Bakterie są organizmami prokariotycznymi. – C. / Bakterie mogą oddychać tlenowo lub beztlenowo.	2	
11.	Za zaznaczenie określenia fotosyntezy przeprowadzanej przez sinice i uzasadnienie – 1 pkt Poprawna odpowiedź: – określenie: A / fotosynteza oksygeniczna. – uzasadnienie: Tlen powstaje w wyniku fotolizy wody. / Tlen powstaje z wody.	1	Nie uznaje się odpowiedzi, która jest przytoczeniem tekstu, np. <i>Donorem wodoru jest woda.</i> lub <i>W procesie tym powstaje tlen.</i>

12.	<p>Za każdą z dwóch podanych różnic widocznych na schemacie – po 1 pkt</p> <p>Przykłady poprawnych odpowiedzi</p> <ul style="list-style-type: none"> – W łądźce rośliny dwuliściennej wiązki przewodzące ułożone są w kształcie pierścienia, natomiast w łądźce rośliny jednoliściennej są rozproszone. – W wiązках łądźg roślin dwuliściennych występuje kambium / są otwarte, natomiast u jednoliściennych w wiązках przewodzących jest brak kambium / są zamknięte. 	2	
13.	<p>a) Za poprawne zaznaczenie schematu – 1 pkt</p> <p>Poprawna odpowiedź:</p> <ul style="list-style-type: none"> – schemat C <p>b) Za podkreślenie właściwej rośliny – 1 pkt</p> <ul style="list-style-type: none"> – mech płonnik 	2	
14.	<p>a) Za poprawny opis osi X – szybkość wiatru (m/s) i poprawny opis osi Y – intensywność transpiracji (jedn. umowne) – 1 pkt</p> <p>Za wyskalowanie obydwu osi, naniesienie punktów i narysowanie wykresu – 1 pkt</p> <p>b) Za podanie dwóch innych czynników wpływających na intensywność transpiracji – 1 pkt</p> <p>Przykłady czynników</p> <ul style="list-style-type: none"> – Temperatura, wilgotność powietrza, dostępność wody w podłożu, liczba aparatów 	3	

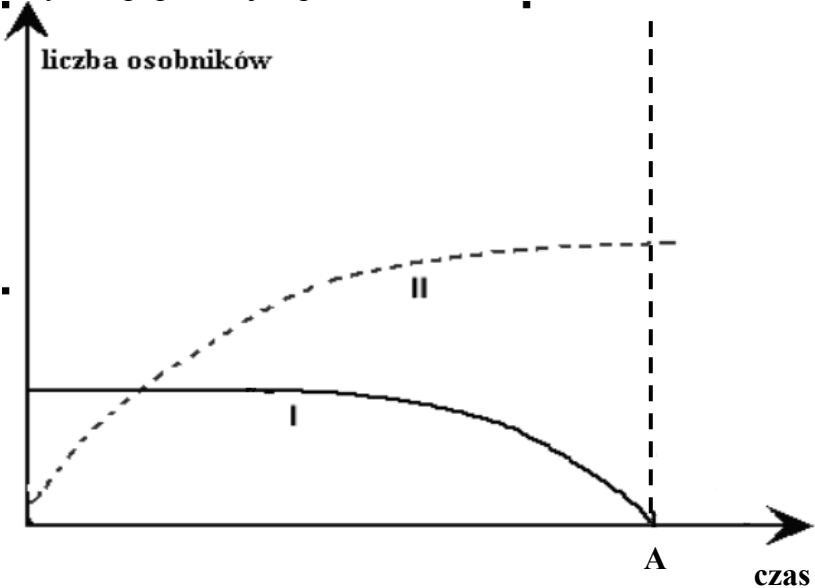
	szparkowych, położenie aparatów szparkowych, zagłębienie aparatów szparkowych, grubość kutikuli		
15.	<p>Za poprawne wyjaśnienie odmiennych reakcji pędu i korzenia – 1 pkt</p> <p>Przykłady poprawnej odpowiedzi</p> <ul style="list-style-type: none"> – Reakcje te spowodowane są różną wrażliwością komórek tych organów na auksynę. – Stosunkowo wysokie stężenie auksyny od strony dolnej stymuluje wzrost pędu, a hamuje wzrost korzenia. 	1	
16.	<p>Za wszystkie poprawne przyporządkowania elementów budowy strunowca – 1 pkt</p> <p>Poprawna odpowiedź</p> <p>A – cewka nerwowa, B – szkielet osiowy, C – serce.</p>	1	
17.	<p>Za poprawne określenie zależności przedstawionej na schemacie – 1 pkt</p> <p>Przykłady odpowiedzi:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Im większa masa ciała / im większe zwierzę, tym niższe jest zużycie tlenu na jednostkę masy ciała. – Im większa masa organizmu / im większe zwierzę, tym niższy poziom metabolizmu. – Poziom metabolizmu jest odwrotnie proporcjonalny do masy ciała / wielkości zwierząt. – Zużycie tlenu na jednostkę masy ciała jest odwrotnie proporcjonalne do masy ciała / wielkości zwierząt 	1	
18.	<p>Za poprawne uzasadnienie, że rozmnażanie płciowe jest korzystniejsze – 1 pkt</p> <p>Przykłady poprawnych odpowiedzi</p> <ul style="list-style-type: none"> – Dzięki rozmnażaniu płciowemu różnorodność genetyczna populacji jest większa. – Rozmnażanie płciowe umożliwia występowanie zmienności rekombinacyjnej/ zapewnia wymianę i tworzenie nowych kombinacji genów w obrębie puli genowej populacji. – Obecność osobników zróżnicowanych genotypowo i fenotypowo (pod względem płciowym) ułatwia populacji przetrwanie/ przystosowanie się do warunków środowiska. 	1	

19.	Za poprawnie sformułowany wniosek– 1 pkt Przykłady odpowiedzi – Temperatura inkubacji jaj wpływa na determinację płci potomstwa u aligatorów. – Determinacja płci u aligatorów zależy od temperatury inkubacji jaj. – Wraz ze wzrostem temperatury inkubacji jaj rośnie liczba wykluwających się samców.	1																
20.	Za zaznaczenie nieprawdziwego stwierdzenia dotyczącego hormonów – 1pkt Poprawna odpowiedź: – C. / Pojedynczy hormon działa tylko na jedną tkankę, a jedna funkcja jest kontrolowana tylko przez jeden hormon.	1																
21.	Za poprawne uzupełnienie systematyki człowieka – 1 pkt. 5 – naczelne, 6 – człowiekowate, 7 – człowiek.	1																
22.	Za podanie każdego poprawnego przykładu rytmu dobowego człowieka – po 1 pkt Przykłady poprawnych odpowiedzi – Nocny sen i dzienne czuwanie. – Dobowe wahania temperatury ciała (niższa rano, wyższa wieczorem). – Dobowy rytm wydzielania ACTH i innych hormonów. – Wyższe nocne, niższe dziennie wydzielanie niektórych hormonów, np. hormonu wzrostu / melatoniny.	2																
23.	Za poprawne wypełnienie dwóch wierszy tabeli – po 1 pkt <table><tr><td>Osoba o grupie krwi</td><td>Może być dawcą krwi dla osoby z grupą krwi</td><td>Może przyjmować krew od osoby z grupą krwi</td></tr><tr><td>0</td><td>0, A, B, AB</td><td>0</td></tr><tr><td>A</td><td>A, AB</td><td>0, A</td></tr><tr><td>B</td><td>B, AB</td><td>0, B</td></tr><tr><td>AB</td><td>AB</td><td>AB, 0, A, B</td></tr></table>	Osoba o grupie krwi	Może być dawcą krwi dla osoby z grupą krwi	Może przyjmować krew od osoby z grupą krwi	0	0, A, B, AB	0	A	A, AB	0, A	B	B, AB	0, B	AB	AB	AB, 0, A, B	2	
Osoba o grupie krwi	Może być dawcą krwi dla osoby z grupą krwi	Może przyjmować krew od osoby z grupą krwi																
0	0, A, B, AB	0																
A	A, AB	0, A																
B	B, AB	0, B																
AB	AB	AB, 0, A, B																

24.	<p>Za poprawny wybór wszystkich określeń – 2 pkt</p> <p>Za poprawne wpisanie trzech określeń – 1 pkt</p> <p>A – liza, B – chemotaksja, C – opsonizacja, D – aglutynacja</p>	2	
25.	<p>Za poprawne wyjaśnienie dziedziczenia podanych chorób sprzężonych z płcią – 1 pkt</p> <p>Przykład poprawnej odpowiedzi</p> <p>– U mężczyzn występuje tylko jeden chromosom X i jeżeli na tym chromosomie występuje allel/ gen recesywny odpowiedzialny za wystąpienie choroby, to zawsze się ona ujawni.</p>	1	
26.	<p>a) Za poprawne zaznaczenie sposobu dziedziczenia chorób spowodowanych mutacjami w genach mitochondrialnych – 1 pkt</p> <p>Poprawna odpowiedź</p> <p>– B / dziedziczą się po matce</p> <p>b) Za podkreślenie dwóch przykładów tkanek, które mogą być dotknięte chorobami spowodowanymi mutacjami w DNA mitochondrialnym – 1 pkt</p> <p>Poprawna odpowiedź:</p> <p>– tkanka mięśniowa, tkanka nerwowa</p>	2	
27.	<p>a) Za zapisanie dwóch poprawnych genotypów rodziców – 1 pkt</p> <p>Poprawna odpowiedź:</p> <p>– Genotyp rodziców (P): genotyp matki; BB^ee, genotyp ojca; bbEE</p> <p>b) za zapisanie genotypu potomstwa i określenie fenotypu – 1 pkt.</p> <p>Przykład poprawnej odpowiedzi</p> <p>– Genotyp potomstwa (F₁): BbEe</p> <p>– fenotyp potomstwa (F₁); czarne/ sierść czarna</p>	2	

28.	<p>a) Za zaznaczenie genotypu rodziców – 1 pkt. Poprawna odpowiedź – odpowiedź C / heterozygotami jednolitymi fenotypowo</p> <p>b) Za zapisanie przykładu genotypów rodziców – 1 pkt Poprawna odpowiedź – genotyp AaBb</p>	2	
29.	<p>Za każde poprawne uzasadnienie dotyczące genomu jądrowego lub genomu mitochondrialnego owcy Dolly i jej genetycznej matki – po 1 pkt</p> <p>Przykłady poprawnych odpowiedzi</p> <ul style="list-style-type: none"> – Miały ten sam <u>genom jądrowy</u>, ponieważ genetyczną matką była dawczyni jądra komórkowego (owca rasy fińskiej). – Różniły się <u>genomem mitochondrialnym</u>, ponieważ genom mitochondrialny Dolly pochodził z pozbawionego jądra oocyту owcy rasy szkockiej (a nie z komórki wymienia owcy rasy fińskiej). 	2	
30.	<p>Za poprawne wyjaśnienie dotyczące wprowadzania genu eukariotycznego do komórek bakterii w postaci cDNA – 1 pkt</p> <p>Przykład poprawnej odpowiedzi</p> <ul style="list-style-type: none"> – Postępowanie takie ułatwia transkrypcję (i translację) wprowadzonego odcinka bez intronów, ponieważ bakterie nie mają możliwości splicingu / usunięcia intronów z transkryptu. 	1	
31.	<p>Za zaznaczenie dwóch przyczyn śmiertelności w podanych populacjach – 1 pkt</p> <p>Poprawna odpowiedź</p> <ul style="list-style-type: none"> – C. / Wyginiecie niektórych roślin na skutek silnych przymrozków na wiosnę. – D. / Śmiertelność w populacji owadów spowodowana opryskiem środkiem owadobójczym. 	1	

32.	<p>a) Za dokończenie(wykreślenie) każdej z krzywych, zgodnie z poleceniem – 1 pkt. b) Za oznaczenie krzywych na rysunku i podanie nazwy zależności między tymi populacjami – 1 pkt</p> <p>Przykład poprawnej odpowiedzi</p> <p>– Nazwa zależności: konkurencja</p>	2	
33.	<p>Za podanie warunków uprawy, przy których jest najbardziej widoczny wpływ mikoryzy na przyrost roślin – 1 pkt. Przykład poprawnej odpowiedzi. – Najbardziej widoczny wpływ mikoryzy na przyrost siewek <i>Festuca ovina</i> jest przy nawożeniu 7N+4P / niskim nawożeniu (N+P).</p>	1	
34.	<p>Za każde poprawne wyjaśnienie dotyczące sposobu pozyskiwania azotu przez rośliny okrytonasienne – 1 pkt</p>	2	

	<p>Przykłady poprawnej odpowiedzi</p> <p>1. – Azot cząsteczkowy może być pobrany z powietrza tylko przez symbiozę niektórych roślin / tylko roślin motylkowych z bakteriami korzeniowymi / z rodzaju Rhizobium.</p> <p>2. – Związki azotowe występujące w glebie pobierane są przez korzenie roślin wraz z wodą.</p>		
35.	<p>Za wszystkie poprawnie ocenione stwierdzenia dot. sukcesji – 1 pkt</p> <p>– 1.–P, 2.–F, 3.–P,</p>	1	
36.	<p>Za zaznaczenie schematu przedstawiającego właściwy rodzaj doboru naturalnego – 1 pkt.</p> <p>Poprawna odpowiedź</p> <p>– schemat B</p>	1	
37.	<p>Za poprawny wybór stwierdzenia dot. dryfu genetycznego – 1 pkt</p> <p>Poprawna odpowiedź:</p> <p>– C. / Liczebność populacji nie ma wpływu na kierunek i nasilenie dryfu genetycznego.</p>	1	